

Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine
National Security and Defense Council of Ukraine
Odessa State University of Internal Affairs
Odessa Military Academy
National Academy of the Security Service of Ukraine
Odessa National Maritime University
National University of Water and Environmental Engineering
Institute of Criminal Law and Applied Criminology (Chisinau)
Siedlce University of Natural Sciences and Humanities
Gdansk University of Physical Education and Sport
Center for Ukrainian and European Scientific Cooperation

International scientific conference

**MARITIME SECURITY
OF THE BALTIC-BLACK SEA REGION:
CHALLENGES AND THREATS**

December 23, 2021

Volume 1

2021

International scientific conference «Maritime security of the Baltic-Black sea region: challenges and threats» : conference proceedings, December 23, 2021, Vol. 1. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 428 pages.

ORGANISING COMMITTEE

Foreign members of the Organizational Committee:

Kanels Juris – PhD in polit., Rector of the Transport and Telecommunication Institute (the Republic of Latvia);

Buzhor Valerii Heorhiiiovych – Doctor of Law, Professor, Rector of the Institute of Criminal Law and Applied Criminology, President of the Independent Criminological Association of the Republic of Moldova (the Republic of Moldova);

Stanislaw Topolewski – Phd hab., retired Colonel, Prof., Siedlce University of Natural Sciences and Humanities, Director of the Institute of Security Studies (the Republic of Poland);

Skalski Dariusz – Dr. hab. Prof., Gdansk University of Physical Education and Sport (the Republic of Poland);

Vareikis Vygantas – Doctor of Humanities, Professor, Leading Research Fellow, Institute of Baltic Region History and Archaeology, Klaipėda University (the Republic of Lithuania);

Petryk Artem – PhD in History, Senior Research Fellow, Institute of Baltic Region History and Archaeology of Klaipėda University (Republic of Lithuania).

Ukrainian members of the Organizational Committee:

Kuznichenko Serhii Oleksandrovych – Doctor of Law, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Rector of Odessa State University of Internal Affairs;

Prokofieva-Yanchylenko Dariia Mykhailivna – Doctor of Law, Honored Lawyer of Ukraine, Head of the Interdepartmental Research Center for Organized Crime at the National Security and Defense Council of Ukraine;

Kurovska Ilona Anatoliivna – PhD in Law, Senior Research Associate, Director of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine;

Rudenko Serhii Vasylovych – Doctor of Engineering, Professor, Rector of Odessa National Maritime University;

Kliat Yuri Oleksandrovych – PhD in Engineering, Colonel, Deputy Head of Odessa Military Academy;

Cherniak Andrii Mykolaiovych – Doctor of Law, Professor, Colonel, Rector of the National Academy of the Security Service of Ukraine;

Grygus Ihor Mykhailiovych – Doctor of Medical Sciences, Professor, Director the Educational and Scientific Institute of Health Care of the National University of Water and Environmental Engineering;

Vikhliaiev Mykhailo Yuriiovych – Doctor of Law, Professor, Director of the Center for Ukrainian and European Scientific Cooperation.

Each author is responsible for content and formation of his/her materials.

The reference is mandatory in case of republishing or citation.

CONTENTS

WELCOME REMARKS

Сергій ГРИНЕВЕЦЬКИЙ	14
----------------------------------	-----------

THE STATUS OF INTERREGIONAL AND NATIONAL STRATEGIES FOR MARITIME SECURITY

Впровадження національної стратегії морської безпеки
в контексті реалізації цілей сталого розвитку в Україні

Махначова Н. М.....	16
----------------------------	-----------

Стратегія морської безпеки в Україні

Пехник А. В.....	18
-------------------------	-----------

Деякі особливості національних стратегій морської безпеки

Сизоненко А. С.....	21
----------------------------	-----------

Покращення інформаційної логістики та підвищення
загального рівня інформатизації портової діяльності

Степаненко В. О.....	24
-----------------------------	-----------

Станції біологічного очищення стічних вод міста Одеси
як джерела забруднення морського середовища

Тучковенко Ю. С., Сапко О. Ю.....	28
--	-----------

The impact of maritime threats in the Middle East
on Baltic – Black Sea region's security

Cheban O. Ya.....	32
--------------------------	-----------

Деякі аспекти надання адміністративних послуг
у сфері морського транспорту

Шатрава С. О., Джафарова О. В.....	35
---	-----------

MARITIME SECURITY COOPERATION OF THE BALTIC-BLACK SEA STATES

Співпраця держав з метою протидії незаконній міграції на морі

Дубенко О. М.....	39
--------------------------	-----------

Актуальні проблеми делімітації та співробітництва держав
у межах виключної (морської) економічної зони України

Півторак Г. Ф.....	43
---------------------------	-----------

Безпекова політика взаємодії Туреччини в Чорному морі

Радовецька Л. В., Гасанов Муртеза Алі	46
--	-----------

Регіональне та субрегіональне співробітництво як основні напрями морської політики України Сасенко М. І., Костюк В. Л.	50
Четверта промислова революція в Балтійсько-Чорноморському регіоні: сценарії розвитку та точки росту Волонцевич Д. О., Скворчевський О. Є.	54
The concept of Intermarium in processes of the development of Eastern Europe Tishchenko O., Morozov M.	57
MODERN MILITARY THREATS IN THE BALTIC-BLACK SEA REGION AND COUNTERMEASURES	
Сучасні військові загрози на державному кордоні у Балто-Чорноморському регіоні Бурбела С. В.	60
Стратегія морської безпеки України в умовах сучасних загроз в Чорноморсько-Азовському регіоні. Шляхи розвитку військово-морських спроможностей Нейжпапа О. Л.	63
Проведення заходів цивільного захисту як елемент забезпечення національної безпеки України Попович В. В., Яковчук Р. С., Ковальчук В. М.	67
Systematic approaches to combating threats at sea Rudenko S., Shumylo O., Kononova O., Baraboly K.	69
INTERNATIONAL AND NATIONAL STATUTORY SUPPORT OF MARITIME SECURITY	
Правове регулювання забезпечення захисту морського середовища в міжнародному та національному законодавстві України Балобанов О. О.	73
Міжнародні судові органи у забезпеченні морської безпеки (на прикладі справи № 2019-18 «Україна v. РФ») Бойко Інна Семенівна	77
Правове регулювання боротьби з морським піратством на міжнародному рівні Варинський В. О.	80

Правові умови для функціонування органів державної влади Автономної Республіки Крим на перехідний період як «уряд АРК в екзилі» Гданов І. Р.	84
Особливості комплексного адміністративно-правового режиму морських портів України Калаянов Д. П.	87
Нормативно-правове регулювання безпеки мореплавства в Україні Калаянова О. Д.	90
Міжнародно-правові аспекти протидії транснаціональній організованій злочинності на морі Кубасенко А. В., Крижановська О. В.	94
Організаційно-правовий механізм забезпечення морської безпеки в Україні: реалії сьогодення Магновський І. Й.	98
Дефініція позовної давності у морському праві Маковій В. П., Медведенко Н. В.	101
Проблематика порушень норм міжнародного права при затримці українських військово-морських суден «Бердянськ», «Нікополь» та «Яни Капу» в територіальних водах України Менсо І. В., Купратий О. Г.	105
Окремі аспекти підготовки до служби у водній поліції Німеччини Мошак Г. Г.	108
Міжнародно-правове регулювання забезпечення морської безпеки Мудрецька Г. В.	112
Проблеми міжнародної уніфікації правил морських перевезень і розвиток законодавства України у цій сфері Печений О. П.	116
Кримінальна відповідальність за піратство (Ст. 446 КК України) Плужнік О. І.	119
Морська доктрина України як складова національної безпекової політики Подковенко Т. О.	123

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПІРАТСТВО (СТ. 446 КК УКРАЇНИ)

Плужнік Олена Іванівна

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального права та кримінології,
Одеський державний університет внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Ще в давні часи пірати були оголошені «ворогами роду людського», та їх «повинен повісити перший, в руках кого вони опиняться». До другої половини XX ст. не існувало багатосторонньої міжнародної угоди, в якій держави дали б загальновизнане визначення піратства та скоординували б боротьбу з ним. Ці питання регламентувалися в основному національним законодавством держав і звичаями [1, с. 187–188].

Піратство (греч. *πειρατής* – грабіжник, розбійник) – незаконне захоплення, пограбування або потоплення цивільних морських та повітряних суден [2].

У сучасному міжнародному праві піратство є кримінальним правопорушенням (злочином) міжнародного характеру. Крім захоплення та пограбування торгових та інших судів у мирний час, до піратства прирівнюється напад під час війни бойових кораблів, підводних човнів та військових літаків на торгові судна нейтральних держав. Визначення піратства та заходи боротьби з ним регламентовані в Конвенції ООН з морського права 1982 року.

У відповідності до ст. 101 Конвенції ООН з морського права 1982 р. піратством є будь-яка з перелічених нижче дій: а) будь-який неправомірний акт насильства, затримання або будь-яке пограбування, що здійснюється з особистою метою екіпажем чи пасажирями будь-якого приватновласницького судна або приватновласницького літального апарата і спрямований: і) у відкритому морі проти іншого судна або літального апарата чи проти осіб або майна, які знаходяться на їхньому борту; ii) проти будь-якого судна або літального апарата, осіб або майна у місці поза юрисдикцією якої б то не було держави; б) будь-який акт добровільної участі у використанні будь-якого судна або літального апарата, здійснений зі знанням обставин, в силу яких судно або літальний апарат є піратським судном або літальним апаратом; с) будь-яка дія, яка є підбурюванням або свідомим сприянням вчиненню дії, передбаченої у підпункті а) або б) [3].

Кримінальна відповідальність за піратство передбачена у статті 446 «Піратство» Кримінального кодексу України, зокрема, піратство, тобто використання з метою одержання матеріальної винагороди або іншої особистої вигоди озброєного чи неозброєного судна для захоплення

іншого морського чи річкового судна, застосування насильства, пограбування або інших ворожих дій щодо екіпажу чи пасажирів такого судна, – карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років із конфіскацією майна.

Піратство – ще до прийняття Женевської конвенції про відкрите море є злочином за міжнародним звичаєвим правом. Морський розбій у всі часи дезорганізовував торгівлю та інші економічні зв'язки між державами, від рук піратів загинула або постраждала іншим чином значна кількість людей.

Основним безпосереднім об'єктом злочину є безпека міжнародного судноплавства, а його додатковим обов'язковим об'єктом можуть бути альтернативно власність або життя, здоров'я, воля і гідність особи.

Потерпілими від піратства можуть бути тільки члени екіпажу або пасажирів морського чи річкового судна. Не виключається, що потерпілими від піратства можуть бути члени екіпажу або пасажирів військового корабля.

Предметом злочину є судно. Під з судном треба розуміти морський чи річковий транспортний засіб будь-якого типу, не закріплений постійно на морському (річковому) дні, включаючи судна з динамічним принципом підтримання, підводні апарати та інші плавучі засоби. Це не обов'язково має бути судно торговельного флоту, а й судно спеціальної державної служби (митної, санітарної тощо), або плавуча споруда, що використовується для морського промислу, розвідки і добування корисних копалин, рятування людей, захисту моря від забруднення, буксирування, здійснення гідротехнічних робіт, для наукових, навчальних, спортивних чи інших цілей, не пов'язаних безпосередньо з перевезенням пасажирів і вантажів, у т. ч. маломірне судно аматорської конструкції (катер, човен, яхта).

Дії, що за міжнародним правом розцінюються як піратські, вчинені щодо осіб, які перебувають на стаціонарних платформах, розташованих на континентальному шельфі, кваліфікується як диверсія, тероризм або відповідний злочин проти власності чи проти життя та здоров'я особи. Так зване «повітряне піратство» може бути кваліфіковане за ст. 278 КК України як захоплення повітряного судна.

З об'єктивної сторони піратство полягає у використанні озброєного чи неозброєного судна для: захоплення іншого морського чи річкового судна; застосування насильства щодо екіпажу чи пасажирів іншого морського чи річкового судна; пограбування екіпажу чи пасажирів іншого морського чи річкового судна; інших ворожих дій щодо екіпажу чи пасажирів такого судна.

До інших ворожих дій щодо екіпажу чи пасажирів морського чи річкового судна можна віднести такі, як обстріл, підпалювання, затоплення, садіння на мілину, руйнування судна іншим чином, знищення або пошкодження морського навігаційного обладнання чи вантажу, встановлення на судні пристроїв або речовин, які можуть знищити це судно, завдати йому чи вантажу збитків або створити загрозу безпеці плавання

цього судна, незаконне позбавлення волі членів екіпажу та пасажирів, взяття їх як заручників або залучення їх до примусових робіт, здійснення контролю над судном шляхом залякування, створення загрози безпечному плаванню шляхом повідомлення завідомо брехливих відомостей тощо.

Обов'язковою ознакою піратства є місце його вчинення. Піратство може бути вчинене лише у відкритому морі або в іншому місці за межами територіальної юрисдикції будь-якої держави (певні річкові судна також можуть вийти у відкрите море). У даному випадку не має правового значення той факт, що територія судна, яке перебуває у відкритому морі, де-юре прирівнюється до території держави [4, с.1230].

Дії ж, передбачені ст. 446 КК України, вчинені, наприклад, з морського судна із спрямуванням на острів, або у внутрішніх водах, або в територіальному морі мають кваліфікуватися як відповідний злочин проти власності або злочин проти життя та здоров'я особи тощо.

Згідно з Конвенцією ООН з морського права судно є піратським, якщо особи, які мають над ним владу, виявили намір вчинити будь-яку з дій, визначених у Конвенції як піратські. Це стосується також судна, яким користувались для вчинення таких дій доти, доки воно залишається під владою осіб, винних у цих діях. Проте сам факт плавання у відкритому морі без прапора або з піратським прапором ще не дає підстав для визнання судна піратським [3].

Піратство є закінченим злочином з моменту початку здійснення нападу на морське чи річкове судно, коли створюється небезпека для морського судноплавства.

Ніщо у відповідних міжнародних конвенціях щодо піратства не торкається імунітету військових кораблів та інших державних суден (наприклад, суден митної, санітарної, інших служб), які експлуатуються в некомерційних цілях. Тому якщо для вчинення перелічених вище дій стосовно морського чи річкового судна однієї держави використано військове судно, що належить військово-морському флоту іншої держави, дії винних мають кваліфікуватися як планування, підготовка або розв'язування агресивної війни чи воєнного конфлікту (ст. 437 КК України), як порушення законів та звичаїв війни (ст. 438 КК України), та/або відповідний злочин проти власності і проти життя та здоров'я особи тощо. Проте до дій, що вчинюються приватновласницьким судном, прирівнюються піратські дії, що вчинюються екіпажем військового корабля (іншого державного судна), який підняв закордонний прапор і встановив контроль над цим кораблем (судном), або екіпажем військового корабля (іншого судна), який складається із осіб, що підтримують невизнаний уряд.

Захоплення морського чи річкового судна з подальшим застосуванням насильства щодо його екіпажу чи пасажирів, їхнє пограбування тощо, якщо такі дії вчинені з використанням не морського чи річкового судна, а,

скажімо, гелікоптера чи гідроплана, або якщо вони вчинені членом екіпажу чи пасажиром цього самого, а не іншого судна, можуть бути кваліфіковані як захоплення морського чи річкового судна за ст. 278 КК України або як напад на об'єкти, якими транспортуються предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення, за ст. 261 КК України та як примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків (ст. 280 КК України). Умисне бомбардування морського чи річкового судна з літака у мирний час може кваліфікуватися, наприклад, як терористичний акт (ст. 258 КК України).

Не є піратством захоплення військовими кораблями чи іншими суднами, які мають чіткі зовнішні ознаки, що дають змогу розпізнавати їх як такі, що перебувають на урядовій службі й уповноважені для цієї мети (тобто поліцейськими, митними, прикордонними суднами, але не торговельними), у відкритому морі чи в будь-якому іншому місці поза юрисдикцією якої б то не було держави піратського судна або судна, захопленого внаслідок піратських дій та яке перебуває під владою піратів, з метою арешту осіб, які перебувають на цьому судні, і відібрання майна, що на ньому міститься.

Суб'єкт злочину спеціальний. Це особа зі складу екіпажу (капітан, інші особи командного складу і суднової команди) чи пасажир будь-якого приватновласницького або прирівняного до нього морського чи річкового судна, у т. ч. катера або човна. Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом, а також спеціальною метою – одержання матеріальної винагороди або іншої особистої вигоди.

Під матеріальною винагородою слід розуміти плату, яку отримує пірат за участь у піратських діях, у т. ч. як трофеї, а під іншою особистою вигодою – вигоду матеріального характеру, що не є грошовою чи іншою матеріальною винагородою (наприклад, одержання права на судно чи будь-яке інше майно). Мотив піратства корисливий. Тому використання морського судна, наприклад, для захоплення іншого судна з політичною метою має кваліфікуватися за ст. 278. Від піратства слід також відрізняти корсарство – партизанську діяльність на морі під час війни, яка за певних обставин може бути кваліфікована за ст. 438 Порушення законів та звичаїв війни [4, с.1231].

Психічне ставлення винної особи до загибелі людей або інших тяжких наслідків характеризується необережністю. Умисне вбивство особи або спричинення їй тяжкого тілесного ушкодження під час піратських дій додатково кваліфікується за статтею 115 КК України або 121 КК України .

Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його повторно, а також спричинення загибелі людей або інших тяжких наслідків. Зазначені дії караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна.

Під загибеллю людей розуміється смерть двох або більше осіб. До інших тяжких наслідків можуть бути віднесені смерть однієї особи, заподіяння одній, двом чи більше особам тяжких тілесних ушкоджень, спричинення великої матеріальної шкоди, затоплення чи знищення судна тощо.

Конвенція про відкрите море визначає, що «Каждое государство обязано принимать необходимые меры для обеспечения безопасности в море судов, плавающих под его флагом... Все государства обязаны содействовать в полной мере уничтожению пиратства в открытом море и во всех других местах, находящихся за пределами юрисдикции какого бы то ни было государства» [5, ст. 10, 14].

Література:

1. Кузнецов С.О. Морське право : підручн. / С.О. Кузнецов, Т.В. Аверочкіна. Одеса : Фенікс, 2011. 382 с.
2. Вікіпедія. Поняття піратства. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%96%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE2>.
3. Конвенція ООН з морського права від 10 грудня 1982 р. Ратифікована Україною 03 червня 1999р. (статті 100-107, 110).
4. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_057#Text (Дата звернення 15.12.2021)
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / НЗ4 За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 7-ме вид., переробл. та доп. Київ : Юридична думка, 2010. 1288 с.
6. Конвенція про відкрите море. Документ 995_180, чинний, поточна редакція. Набрання чинності від 30.09.1962. (Статті 10, 14). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_180#Text (Дата звернення 15.12.2021).